

УДК 930.25(477.83-25)

М. В. КРАВЧЕНКО*

ФОНДИ АРХІВУ ДАВНИХ АКТИВ МІСТА ЛЬВОВА ВІД 1939 РОКУ І ДО СЬОГОДНІ: МІСЦЯ ЗБЕРІГАННЯ ТА ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Подано огляд історії переміщень та реорганізацій фондів Львівського міського архіву в контексті історії інтеграції архіву почергово до радянської, німецької та української архівних систем у період від початку II Світової війни і до сьогодні.

Ключові слова: Архів давніх актів міста Львова; міський архів.

Метою статті є окреслення стану документальних фондів архіву напередодні II Світової війни та простеження їх подальшої долі у ході реорганізацій та переміщень.

В історіографії питання розглядаємо статті кількох львівських архівістів, котрі у своїх дослідженнях різного спрямування торкалися теми історії міського архіву та його фондів. Але, передусім, варто згадати про особливий характер публікації Кароля Бадецького, присвяченої історії та реорганізаційним, інвентаризаційним та видавничим потребам міського архіву. У ній представлено кілька різних схем організації архівних матеріалів – минула, дійсна (станом на момент написання праці у 1933 році), а також зовсім нова, запропонована автором для впорядкування архіву відповідно до нових архівних вимог¹. Варто одразу ж зауважити, що цю нову схему було застосовано на практиці зовсім скоро після написання й опублікування праці. Нова схема організації фондів за своєю суттю стала адаптацією дійсного стану архіву до нових архівних вимог та реалій. Тому публікація є відображенням переходу до нових основ організації фондів міського архіву і дає безпосереднє уявлення про архівні фонди перед 1939 роком.

Більш сучасними, але зовсім іншого характеру є статті Надії Врадій², Івана Сварника³, у котрих ключовою є тема історії створення та формування фондів (з історією фондоутворювачів) Центрального дер-

* *Кравченко Марія Вікторівна* – аспірант кафедри давньої історії України та архівознавства Львівського національного університету імені І. Франка; діловод Архіву Львівського національного університету імені І. Франка.

жавного історичного архіву, м. Львів, де сьогодні і зберігається значна частина Архіву давніх актів м. Львова, а також Ореста Мацюка, у якій описано документальний склад низки особових фондів ЦДІАЛ⁴.

Окремо слід відзначити комплекс передмов до каталогів архівних документів та путівників архівів (різних видів та періодів), у яких колись зберігались або зберігаються сьогодні документи Архіву давніх актів міста Львова. Якісна публікація архівних матеріалів вимагає вивчення історії окремих документів та їх груп. Долю колекції пергаментів міського архіву свого часу простежив у археографічній передмові до Каталогу пергаментних документів Олег Купчинський⁵.

Іншими за змістовим наповненням є путівники, зорієнтовані на короткий виклад історії архіву та його фондів загалом і відображають актуальний стан архіву. Путівники радянського періоду містять більш стислі відомості з історії львівських архівів та формування їх фондів, попри те дають непогане уявлення про документальний склад фондів на момент їх укладання, що є незаперечною цінністю у вивченні питання⁶. А ось сучасний – фондів Центрального державного історичного архіву, м. Львів, має ще й простору передмову, у якій подано історію багатьох фондоутворювачів, зокрема, установ, на базі яких створено архів, разом з характеристикою складу їх фондів⁷.

Теми перерахованих вище досліджень та інформація довідкових видань, звичайно, є дотичними до запропонованої для розгляду у статті і не висвітлюють її в повній мірі, часто потребують фактографічного уточнення, доповнення або верифікації. У таких випадках украй необхідним є використання різного роду джерельної інформації. Джерелами дослідження теми виступають численні архівні матеріали, що зберігаються сьогодні в архівах України та Польщі. Це різні за видом і типом документи. Серед них є спогади, особисті папери працівників, різного роду поточна та розпорядча документація, по-перше, самого Архіву давніх актів м. Львова, а, по-друге, архівів, які свого часу прийняли на зберігання фонди колишнього міського архіву – передусім, це Державний архів Львівської області та Центральний державний історичний архів, м. Львів.

Період літа 1939 року є піком розвитку Архіву давніх актів міста Львова. З вересня ж 1939 року розпочались переміщення та зміни у структурі фондів архіву. Спочатку приміщення архіву просто було опечатано на досить тривалий час, а потім Архів давніх актів міста Львова взагалі ліквідовано як самостійну установу.

Архів давніх актів міста Львова у 1939 році все ще знаходився у стані впорядкування, але вже мав чітку структуру фондів. Усі архівні матеріали було організовано у два відділи – Старожитній архів (*Archivum antiquum*) та Новочасний архів (*Archivum novum*). Такі назви, запропоновані ще 1934 року, не були сталими, але без змін за-

лишався сам принцип існування двох цілісних комплексів документів з визначеною крайньою датою для розподілу між ними – 1787 рік (рік скасування самоврядування Львова на магдебурзькому праві).

У першому відділі було впорядковано дві групи джерельних матеріалів – різноманітні за видом та типом документи (зокрема, пергаменти), книги й акти давніх адміністративно-судових органів влади міста. До II відділу зорганізовано різноманітні матеріали періоду після поділів Речі Посполитої. Матеріали II відділу знаходились у мало впорядкованому стані та часто мали уривчастий характер, хоч викликали у дослідників не менше інтересу ніж матеріали першого відділу⁸.

Окремо в архіві були виділені Колекція листів та Колекція карт і планів. Їх виокремлення започаткував ще Іван Вагилевич. До них було складено окремі інвентарі, і зберігались вони окремо, втім в описах архіву досить часто виступають як складові частини двох основних відділів. Як, наприклад, у звіті з 28 листопада 1939 року, де знаходимо детальні відомості про кількісний склад фондів архіву, що дає досить чітке уявлення про його вміст.

I. Старопольський відділ. Пергаментних документів – 815. Адміністративно-судових та лонгерських книг – 956. Книг інституцій, що знаходились поза міською юрисдикцією, – 222. Фасцикул розсипу – 1513. Колекція листів – 3241. Колекція планів та мап – 317.

II. Відділ документів, створених після поділів Речі Посполитої. Пергаментних документів, датованих 1800 роком та пізніше, – 150. Книг за роки 1781–1870 – 2025. Документів, що стосуються діяльності львівського магістрату, – 176. Документів до історії оборони міста у 1918–1920 – 90. Набутків архіву до 1911 року, в тому числі придбаних та переданих на депозитне зберігання, – 558, Інвентарів та індексів – 190 томів⁹.

На початку вересня 1939 року Архів давніх актів міста Львова був повноцінною недержавною архівною установою. Не зважаючи на той факт, що впорядкування фондів все ще продовжувалось, основна частина все ж була вже впорядкованою та доступною для дослідників. Але початок II Світової війни приніс значні зміни в життя міста та його мешканців. Зміни торкнулись передусім інституцій, які тим чи іншим чином були пов'язані з органами влади. З приходом радянської влади львівський міський архів не одразу припинив своє існування, але зазнав значних внутрішніх реорганізацій та змін у підпорядкуванні. Причиною цьому стали почергово радянська та німецька окупації.

Загалом можна виділити кілька етапів реорганізації фондів Архіву від вересня 1939 року і до сьогодні, які прямо пов'язані з політичною історією регіону.

1. Вересень 1939 – червень 1941 року. Період опечатування архіву та встановлення радянських стандартів в архівній справі. Перші реорганізації та переміщення документів з Ратуші.

Створення радянської архівної системи на західноукраїнських землях нормативно розпочалось після прийняття закону про включення Західної України до складу УРСР 1 листопада 1939 року, що означало автоматичну націоналізацію усіх архівних збірок на цих територіях незалежно від форми власності у попередній період. Фактично ж зміни почались раніше, вже у вересні 1939 року, коли вперше за багато років архів було зачинено та опечатано на триваліший час¹⁰. Опечатування сховищ стало відчутною перешкодою для подальшого впорядкування фондів архіву. Працівники здебільшого перейшли на наукову роботу та зосередились на ініціативному комплектуванні, зокрема, К. Бадецький розпочав формування нової колекції документів до історії Львова у період II Світової війни¹¹.

Першим завданням радянського архівного будівництва стало створення чіткої мережі державних архівів та зосередження в них максимально можливої кількості архівних матеріалів ліквідованих установ та конфіскованих у їх власників. Другим – науково-технічне упорядкування цих матеріалів¹². Реалізуючи перше завдання, міський архів було реорганізовано. Сама реорганізація архіву була далеко не одномоментним актом і завершилась вже задовго після повернення радянської влади до Львова у 1944 році. За задумом радянської влади, на базі міського архіву та старішої частини фондів обласного архіву (колишній Держаний архів у Львові) мав бути створений Архів давніх актів для усієї Західної України. У цьому статусі він мав функціонувати в нових приміщеннях поза Ратушею. Персонал архіву мав би розпочати пошуки актів за межами Львова та проводити їх концентрацію у сховищах архіву. Проектів реорганізації було багато, але жоден з них не реалізовано в повній мірі, адже це не було пріоритетним завданням.

З усіх фондів Архіву давніх актів першою приміщення в Ратуші залишила архівна бібліотека. 30 листопада 1939 року, з огляду на брак приміщень для урядів оновленої міської ради, прийнято рішення про її перевезення до приміщень будівлі при вул. Францішканська, 1¹³. У Ратуші залишили лише стародруки та архівні документи з огляду на те, що вони й далі знаходились в опечатаних приміщеннях, за відкриття яких ніхто не хотів відповідати, а представники НКВС із цим не поспішали. Статус переміщених фондів тривалий час офіційно так і не було визначено, а доступ до книжок здійснювався лише за спеціальним пропуском, отриманим у органах НКВС. Упорядкуванням переміщеної архівної бібліотеки й займався взимку 1940 року К. Бадецький. При архіві, натомість, розпочалось формування нової підручної архівної бібліотеки¹⁴.

Прагнення радянських архівістів зібрати та взяти на облік якомога більшу кількість фондів сьогодні дає нам інформацію про обсяги, місця зберігання та стан багатьох архівів Львова восени/взимку 1939 року.

Так, у звіті про архіви Львова від 10 грудня 1939 року відзначено, що Архів Магістрату має об'єм 500 біжучих метрів і знаходиться на площі Ринок у Ратуші, його стан визначено як упорядкований, а окрім того, є позначка про опечатування сховищ¹⁵.

На початку 1940 року створено Центральний архів давніх актів міста Львова*. До його складу увійшли документи колишнього Земського архіву** як складової частини Державного архіву у Львові*** – це власне комплекс гродських та земських актів, Йозифінська та Францисканська метрики¹⁶ та документи Архіву давніх актів міста Львова без зміни місця зберігання основної частини фондів цих архівів¹⁷. До 1939 року документи міського архіву практично не покидали приміщень Ратуші. За винятком періодів, пов'язаних з ремонтом приміщень, але у 1939–1941 рр. вийшло так, що матеріали міського архіву почали розпоршуватись внаслідок поділу фондів між Центральним архівом давніх актів та Львівським обласним архівом у приміщеннях Ратуші, монастирях Бернардинів, Домініканів та Францисканів.

Навесні 1940 року робота з комплексом документів колишнього міського архіву почала відновлюватись. Серед першочергових завдань упорядкування архіву визначено переклад інвентарів українською мовою, каталогізація, пагінація сторінок, упорядкування II відділу архіву. Тобто суттєвих змін у структурі фондів все ж не передбачалось. У Центральному архіві давніх актів Львова основну увагу приділяли написанню різноманітних праць у дусі марксистко-ленінської ідеології, роботі з персоналом і вже потім роботі власне архівній. Такий стан справ в архіві тривав до початку німецького періоду II Світової у Львові.

Одним з останніх кроків радянської влади стосовно ЦАДА у Львові стала зміна його статусу в структурі центральних державних архівів УРСР. З 24 червня 1941 року архів реорганізовано у філіал Центрального державного історичного архіву УРСР¹⁸.

2. Серпень 1941–1944. Період створення нового архіву поза межами Ратуші, виокремлення II відділу архіву у формі Реєстратури та евакуація архівних матеріалів.

* Інші назви, які зустрічаються в цей період, – Центральний державний історичний архів УРСР у Львові та Архів стародавніх актів у Львові. Але найбільш поширеною все ж є саме Центральний архів давніх актів у Львові за аналогією до назви Центрального архіву давніх актів у Києві.

** Земський архів у 1933 році на правах окремого відділу було приєднано до Державного архіву у Львові. Документи залишились у приміщеннях Бернардинського монастиря, що сприяло збереженню окремого статусу цього відділу в подальші роки.

*** Державний архів у Львові на початку січня 1940 року реорганізовано у Львівський обласний архів, зустрічається також назва Львівський обласний історичний архів.

Архівну політику німецької влади визначав принцип зберігання архівних матеріалів при установах, у яких вони були створені. Тому вже з 1 серпня 1941 року архів відновив свою роботу як Архів міста Львова (Stadtarchiv), а до керівництва повернули Кароля Бадецького, його заступником призначено Антонія Кнота¹⁹. А з 18 жовтня 1941 розпочалась сама процедура повернення зібраних радянськими працівниками архівів до установ, у яких вони зберігались раніше²⁰. Першим наказом для міського архіву було *“зібрати і переховати всі документи і акти цієї інституції в окремій на ту ціль призначенім приміщенні при вул. Яблонівських 11*”*, що зайняло два роки²¹. У нових приміщеннях було зібрано архівні та бібліотечні матеріали до історії міста від 1356 до 1918 року, тобто Відділ I та частину Відділу II²². Перенесено сюди й архівну бібліотеку. За словами М. Глинського цей архів вважався найкраще упорядкованим у німецькій державі²³.

Документи архіву, потрібні для поточної роботи Магістрату, й надалі залишались у Ратуші як Реєстратура, основу якої склали документи Відділу II від 1918 року і пізніше²⁴. Цим відділом керував окремий працівник, який підпорядковувався директору архіву К. Бадецькому.

З причини щораз сильніших бомбардувань міста було прийнято рішення про перевезення найстаріших та найцінніших архівних матеріалів зі Львова до провінційних міст. Це стосувалось і міського архіву, про що на початку січня доктор Рудольф Фітц окремо повідомив К. Бадецькому. Тому 20 січня 1944 року з міського архіву розпочато евакуацію найстарішого комплексу матеріалів за період 1356–1787 років до монастиря Бенедиктинів у Тиньцю. Евакуація здійснювалась у два етапи – 1 лютого і 15 березня 1944 року. Серед іншого було вивезено усі пергаменти (814 штук 1234–1796 рр.), міські книги (42 штуки), збірку карт і планів, збірку листів, 1175 старопольських книг з індексами, 117 фасцикулів документів до історії оборони Львова у 1918 році та інвентарі (загалом у 30 скринях та 197 паперових мішках) та малий ар-

* Будинок на вул. Яблонівських, 11 (сьогодні це вулиця Шота Руставелі, сама будівля не збереглася) збудовано як частину казарменного комплексу в австрійський період. У 1939–1941 роках тут розміщувалась дирекція Управління держаних архівів при львівському НКВС та профспілка архівістів, проводились заняття з історії партії та теорії марксизму-ленінізму, курси з української та російської мов, відбувались мітинги для архівістів. У 1941–1944/5 вулиця мала назву Karpatenstrasse, а у приміщення було передано для зберігання частини фондів міського архіву за 1356–1918 рр. Значну частину документів було вивезено в ході евакуації 1944 року, але якась частина зберігалась, зокрема, у підвалах приміщення і в період після 1945 року. Врешті-решт архівні матеріали було забрано, а самі приміщення передано для потреб дитячого садка, який у 1990-х ліквідували, а будівлю розібрали, нині на цьому місці – храм протестантської мормонської церкви Ісуса Христа Останніх Днів.

хів Ставропігії (20 папок з пергаментами, книгами і фасцикулами), що знаходився у депозиті. Окрім цього, було вивезено зі Львова 8 найстаріших середньовічних книг, які особисто забрав до Кракова та залишив на депоноване зберігання Краківському міському архіву доктор Р. Фітц²⁵.

На місці залишились лише матеріали за 1787–1939 рр, архівна бібліотека з книжковим інвентарем та картковим каталогом²⁶. Архів працював і далі, але у липні 1944 року воєнні дії у Львові стали причиною нищення тієї частини матеріалів архіву, що залишилась у місті. Будівля по вул. Яблонівських зазнала руйнувань через бомбардування, вночі приміщення ще й розграбовано, а архівні матеріали перемішано. Не в кращому стані залишилась і Реєстратура, адже приміщення Ратуші також постраждали у ході військових дій²⁷. Усі ці події детально описує у своєму щоденнику Бадецький²⁸.

У період II Світової війни фонди архіву зазнали значних утрат. Часті переміщення, зумовлені військово-політичною ситуацією в регіоні, не сприяли збереженню цілісного комплексу документів міського архіву. До сьогодні окремі з документів вважаються втраченими або зберігаються в архівних установах, до яких потрапили свого часу, навіть випадково. Так, у фондах варшавського Головного архіву давніх актів зберігається один пергаментний привілей, на звороті якого є печатка Архіву давніх актів міста Львова зразка 1939 року. Цей привілей зберігається в належних умовах та є доступним для дослідників, що дозволяє не перейматися його подальшою долею. Окремі документи до історії міського архіву, що осіли в паперах Александра Чоловського, сьогодні теж зберігаються в його особовому фонді у тому ж таки архіві. Ще одну частину вивіз сам К. Бадецький.

Загалом же цей період можна назвати “німецькою паузою” в інтеграції архівів Львова до радянської архівної системи, оскільки розпочаті у 1939–1941 роках реформи було безповоротно втілено у повоєнне десятиліття.

3. Від 1945 і до сьогодні. Реевакуація, реорганізація та інтеграція архівів Львова до радянської архівної системи. Період незалежності України.

Повернення архівних матеріалів з монастиря Бернардинів у Тиньцю розпочалось у березні 1945 року. Радянська влада не стала звільняти з вивезенням матеріалів та не збиралась ділити їх з Польською державою відповідно до міжнародних договорів²⁹. Польська сторона у ході ревіндикації мала намір отримати комплекси архівних матеріалів до історії Польщі загалом та історії тих територій, які залишились у нових кордонах держави, втім, більшість матеріалів все ж повернулась та залишилась у Львові³⁰. Їх було розподілено між Львівським обласним державним архівом та Центральним історичним архівом, м. Львів³¹.

Після завершення II Світової війни і повернення евакуйованих матеріалів архівні реформи радянської влади було продовжено. До роботи в архівах повернулись радянські архівні працівники. Документи знову почали звозити до державних архівів. А реорганізація цього разу торкнулась усіх без винятку архівів Львова, і її результати стали нормою на багато десятиліть.

Міський архів остаточно припинив своє існування, а його фонди зберігались у трьох приміщеннях Бернардинського монастиря, Ратуші та Архівного відділу (вул. Яблонівських, 11)³². У складі Центрального архіву давніх актів у Львові та Львівського обласного архіву. 1945 року старіші фонди обох архівів було спакковано з метою перевезення до Києва для створення Центрального архіву України³³. Але цей проєкт так і не реалізовано на практиці. Натомість 1946 року відновлено діяльність ЦАДА у Львові у статусі філіалу Центрального державного історичного архіву УРСР, який у жовтні 1958 року буде перейменовано у Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові та підпорядковано Архівному управлінню УРСР³⁴. Сьогодні ця установа функціонує як Центральний державний історичний архів, м. Львів.

Поділ документів між львівськими архівами був доволі тривалою процедурою. Розмежування фондів Львівського обласного державного архіву та філіалу Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Львові проходило у 1947–1950 роках, у філіалі були зосереджені документальні матеріали усіх установ та організацій, що діяли на території західноукраїнських земель до 1772 року, а також фонди установ та організацій періоду Австро-Угорської монархії та Польської держави міжвоєнного періоду, діяльність яких виходила за межі Львівського воєводства³⁵. Втім, ці критерії поділу на практиці були дуже і дуже умовними.

Після передачі найдавнішого комплексу документів ліквідованого міського архіву до філіалу ЦДІАЛ УРСР у 1946–1947 роках вони стали основою фонду номер 52 “Магістрат міста Львова”, який на момент передачі складався з таких груп документів: грамоти на пергаменті – 1359–1800 рр.; фасцикули актів – з 15 століття і до 1786; фінансові книги – 1404–1939; колекція листів королів, міст та різних осіб – 15–18 ст.; книги й акти адміністративно-судові – 1382–1939³⁶. До слова, 1947 року архів знову зазнав утрат. Брак охорони приміщень став причиною значних розкрадань архівних документів. Серед утрачених документів, зокрема, 324 пергаменти. Але керівництво архіву пов’язало ці втрати виключно з німецькою окупацією³⁷.

Станом на 2–3 січня 1966 року фонд 52 складався з 4 описів і 2264 одиниць зберігання, а в результаті науково-технічної обробки, у ході якої перескладено заголовки, проведено формування одиниць зберігання, систематизовано описи, проведено нумерацію аркушів, оформлено

обкладинки, складено акти та довідки, передмову та перевідні таблиці, вигляд фонду змінився. У ході систематизації завезені з інших фондів документи увійшли в опис 3, який перейменовано на опис 2. При цьому низка документів вибула в інші фонди³⁸. Як результат – станом на 30 листопада 1967 у фонді було 2 описи та 2315 одиниць зберігання³⁹. Тому першопочаткова структура фонду не збереглась зовсім.

У черговий раз фонд поповнився документами колишнього міського архіву 1995 року, коли на варшавському аукціоні “УНІКУМ” була виставлена на продаж книга фундаційних привілеїв міста Львова за 1505–1795 роки, втрачена архівом у роки II Світової. Її було придбано за дорученням та повернуто до складу фонду⁴⁰.

Документи міського архіву, окрім фонду 52 – “Магістрат міста Львова”, стали основою ще кількох фондів ЦДАЛу – 131 – “Колекція документів на пергаменті”, 132 – “Колекція листів”, 742 – “Колекція карт та планів”. Окреме значення має фонд 55 – “Архів давніх актів міста Львова. 1891–1939”, у якому зібрані документи до історії цієї установи. Документи професійної діяльності працівників міського архіву відклались також у низці особових фондів згаданого архіву – А. Чоловського, К. Бадецького, Францішка Яворського.

У перші повоєнні роки почав відновлювати масштаби своєї діяльності також і Львівський обласний державний архів. Після фактичної ліквідації Магістрату було започатковано передачу документів до його фондів та заплановано їх перевезення до приміщень колишнього Домініканського монастиря. Передача документів розпочалась із комплексу матеріалів Промислового відділу та Промислових департаментів майже одразу, але вони продовжували зберігатися в Ратуші ще кілька років⁴¹. Весною 1951 року документи Магістрату нарешті було перевезено з Ратуші до нових приміщень, як було заплановано. Усі одиниці зберігання укладено у в’язки та систематизовано за алфавітом. Планувалось на початках не проводити експертизи цінності одразу з огляду на те, що ці справи мають постійний термін зберігання, а науково-технічна обробка цих документів мала проводитись працівниками архіву у позаурочний час відповідно до укладеного кошторису⁴².

Того ж таки 1951 року до сховищ обласного архіву потрапив (переданий формально ще 1940 року) інший комплекс документів львівського Магістрату за період з 1787 до 1939 року. Сьогодні ці документи зберігаються у фондах номер 2 “Міське управління (Магістрат) міста Львова” 1919–1939 рік та номер 3 “Магістрат королівського столичного міста Львова” 1787–1918 рік. Фонд № 2 постійно поповнювався новими комплексами документів, що з часом збільшило кількість описів. Станом на 1966 рік у фонді зберігалось приблизно 7,5 одиниць зберігання у 43 описах⁴³. Фонд № 3 було прийнято у кількості понад 15 ти-

сяч справ у 43 описах, але до моменту початку упорядкування фонду 1974 року у ньому вже налічувалось понад 36 тисяч справ у 62 описах. Упорядкування проводилось за скороченим циклом, що передбачало редагування заголовків, об'єднання справ, уточнення структурної приналежності справ⁴⁴.

Для реорганізації кожного з фондів колишнього міського архіву в архівах було розроблено нову детальну схему систематизації, яка змінювала їх структуру. Це були перші, але не останні упорядкування фондів. Станом на сьогодні магістратські фонди обох архівів знову знаходяться на впорядкуванні. Тому побачити первісну структуру фондів Львівського міського архіву зараз можна лише у випадку проведення детальної реконструкції. На превеликий жаль, своєї первісної структури вони не зберегли у жодному з архівів.

Сьогодні при Львівській міській раді функціонує архівний відділ, де зберігається лише кадрова документація різних підприємств Львівщини. Цей відділ більше не приймає документів на зберігання і займається переважно виконанням запитів соціально-правового характеру. Документи постійного терміну зберігання, з діловодства органів місцевого самоврядування Львова передаються до Державного архіву Львівської області, а тимчасового зберігаються у відповідних структурних підрозділах

На жаль, Львову не вдалось зберегти традицію існування самостійного міського архіву. Ні як установи, підпорядкованої владі міста, ні як цілісного зібрання матеріалів до історії міста. В той час, коли доцільність існування міських архівів сьогодні, на думку автора статті, є незаперечним фактом. Особливо для міст з кількасотлітньою історією. Існування усього двох історичних архівів на всю Україну є недостатнім для належного збереження архівних матеріалів до історії міст. Тому, окрім створення трудових архівів, необхідно замислитись також і над проблемою створення інших вузькопрофільних архівів, діяльність яких передусім була б спрямована на забезпечення збереженості, опрацювання та доступності для дослідників архівних матеріалів. Тоді б обласні архіви змогли б ефективніше проводити заходи ініціативного комплектування та формування фондів з історії незалежної України. Сьогодні архівна справа потребує децентралізації в межах області, що добре видно на прикладі історії та сьогодення архівів міста Львова.

¹ *Badecki K.* Archiwum miasta Lwowa. Jego stan obecny oraz potrzeby reorganizacyjne, inwentaryzacyjne i wydawnicze. / *K. Badecki.* – Warszawa, 1934. – 133 s. – [Також опубл.: *Archeion.* – 1934. – Т. 12. – S. 77–200].

² *Врадій Н. Ф.* Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові / *Надія Федорівна Врадій* // Третя республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. Перша секція:

Архіознавство. – Київ, 1968. – С. 22–42; *Врадій Н. Ф.* З історії виникнення архівів у м. Львові / Надія Федорівна Владій // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР. – 1963. – № 4. – С. 11–16.

³ *Сварник І.* Архів міста Львова / Іван Сварник // Нариси історії архівної справи в Україні / За заг. ред. І. Б. Матяш та К. І. Климової. – Київ: Видавн. дім “КМ Академія”, 2002. – С. 330–336.

⁴ *Мацюк О.* Архівні фонди Кароля Бадецького, Владислава Лозінського та Франца Яворського у Центральному Державному історичному архіві України у м. Львів / Орест Мацюк // *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów Lwowa / Pod red. Henryka W. Żalińskiego i Kazimierza Karolczaka.* – Т. II. – Krakow: Wydawnictwo Naukowe WSP, 1998. – С. 499–504.

⁵ *Купчинський О.* Передмова. // Каталог пергаментних документів Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові 1233–1799. – Київ: “Наукова думка”, 1972. – С. 5–22.

⁶ Як приклад можна навести: Державні архіви Української РСР: Короткий довідник.; Львівський обласний державний архів. Путівник. – Львів: Видво “Каменярь”, 1965.

⁷ *Сварник І.* Передмова // Центральний державний історичний архів України у м. Львів: Путівник. / Автори-упорядники: О. Гнєвишева, У. Єдлінська, Д. Пельц, Г. Сварник, І. Сварник, Н. Франко. – Київ, 2001. – С. 7–15.

⁸ *Badecki K.* Archiwum miasta Lwowa ... – S. 149–150.

⁹ *Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* (далі – BZNiO) – 16271/III. Vol. 1 – S. 131–135.

¹⁰ *Szyposz J.* Wspomnienia dra Feliksa Pohoreckiego z okresu tzw. Pierwszej okupacji sowieckiej we Lwowie / Jadwiga Szyposz // *Krakowski Rocznik archiwalny.* – 2003. – Т. 9. – С. 237–238.

¹¹ BZNiO – 16271/III. Vol. 1. – S. 61.

¹² *Вайнбаум О. Т., Замковий П. В.* Архівне будівництво в західних областях Української РСР // З історії архівного будівництва на Україні. – Харків: Харківське обл. вид-во, 1958 – С. 93.

¹³ BZNiO – 16271/III. Vol. 1. – S. 169.

¹⁴ *Sprawozdanie “Archiwa, biblioteki i muzea lwowskie” z 1940 r. / Opr. Maciej Matwijów // Rocznik Lwowski 1997–1998.* [Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/rocznik/archiwa.html>].

¹⁵ Державний архів Львівської області (далі – Держархів Львівської обл.), ф. р-368, оп. 1, спр. 4, арк. 1.

¹⁶ *Matwijów M.* Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948 / Maciej Matwijów. – Wrocław, 1996. – 25–26.

¹⁷ *Врадій Н. Ф.* Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові... – С. 23.

¹⁸ *Мітюков О. Г.* Радянське архівне будівництво на Україні 1917–1973. – Київ: “Наукова думка”, 1975. – С. 132.

¹⁹ *Matwijów M.* Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r. // *Rocznik Lwowski 1995–1996.* [Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/rocznik/95-96/ewakuacja.html>].

²⁰ *Врадій Н. Ф.* До історії львівських архівів у 1939–1944 р. // Архіви України. – 1974. – № 5 (127). – С. 55; *Глинський М. П.* Архівна справа в західних областях України в роки Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) // Архіви України. – 1968. – № 2. – С. 18.

²¹ Держархів Львівської обл., ф. р -368, оп. 1, спр. 27, арк. 4.

- ²² Держархів Львівської обл., ф. р -368, оп. 1, спр. 27, арк. 3.
- ²³ Глинський М. П. Архівна справа в західних областях України в роки Вітчизняної війни (1941–1945 рр.)... – С. 18.
- ²⁴ Держархів Львівської обл., ф. р -368, оп. 1, спр. 27, арк. 1.
- ²⁵ Matwijów M. Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r. ... [Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/rocznik/95-96/ewakuacja.html>].
- ²⁶ Держархів Львівської обл., ф. р-368, оп. 1, спр. 27, арк. 4–4 зв.
- ²⁷ Там само, арк. 1–1 зв.
- ²⁸ Badecki K. Ostatnie dni okupacji niemieckiej i zajęcie Lwowa przez Rosjan (15–28 lipca 1944 r.) // Rocznik Lwowski 1999. [Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/rocznik/lipiec44.html>].
- ²⁹ Matwijów M. Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r. ... [Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/rocznik/95-96/ewakuacja.html>].
- ³⁰ Matwijów M. Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948... – S. 202.
- ³¹ Врадій Н. Ф. До історії львівських архівів у 1939–1944 р. ... – С. 56.
- ³² Сварник І. Архів міста Львова... – С. 333.
- ³³ Matwijów M. Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948... – S. 32.
- ³⁴ Врадій Н. Ф. Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові... – С. 26.
- ³⁵ Там само.
- ³⁶ Центральний державний історичний архів у м. Львові (далі – ЦДІАЛ України), справа фонду 52 “Магістрат м. Львова”. – С. 1 зв.
- ³⁷ Держархів Львівської обл., ф. р-368, оп. 1, спр. 79, арк. 1.
- ³⁸ ЦДІАЛ України, справа фонду 52 “Магістрат м. Львова”. – С. 50–55.
- ³⁹ Там само. – С. 49.
- ⁴⁰ Там само. – С. 74.
- ⁴¹ Держархів Львівської обл. Справа фонду 3. – Т. 1. – С. 17.
- ⁴² Там само.
- ⁴³ Держархів Львівської обл. Справа фонду 2. – Т. 2. – С. 8–14.
- ⁴⁴ Держархів Львівської обл., ф. 3, оп. 1. (Передмова). – С. 9–12.

Представлен обзор истории перемещений и реорганизаций фондов Львовского городского архива в контексте истории интеграции архива поочередно в советскую, немецкую и украинскую архивные системы в период от начала Второй мировой войны и до сих пор.

Ключевые слова: Архив давних актов города Львова; городской архив.

The review of the history of movements and reorganizations of collections of Lviv City Archives in the context of history of integration of archives to the Soviet, German and Ukrainian archival systems during the period from the beginning of World War II until today.

Key words: Archives of Ancient Acts of Lviv City; the City Archives.